



Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 19ης Μαρτίου 2015 *

Περιεχόμενα

Ιστορικό της διαφοράς	4
Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση	7
Αιτήματα των διαδίκων	8
Επί της αιτήσεως αναίρεσεως	8
Επί του πρώτου λόγου αναίρεσεως, αντλούμενου από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας λόγω δικονομικών πλημμελειών	8
Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου, σχετικά με το ότι επιτράπηκε στην Επιτροπή να προβάλει για πρώτη φορά ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου αποδεικτικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στον διοικητικό φάκελο	8
– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	8
– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	9
Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου αναίρεσεως, σχετικά με το παραδεκτό αποδεικτικού στοιχείου που προσκόμισαν οι εταιρίες Dole κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου	9
– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	9
– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	10
Επί του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου αναίρεσεως, σχετικά με την απόρριψη από το Γενικό Δικαστήριο ως απαράδεκτου του παραρτήματος C.7 στο υπόμνημα απαντήσεως	11
– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	11
– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	11
Επί του τετάρτου σκέλους του πρώτου λόγου αναίρεσεως, σχετικά με παραβίαση της αρχής της ισότητας των όπλων	11

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

Επί του πέμπτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών από το Γενικό Δικαστήριο	12
– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	12
– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	12
Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, αντλούμενου από παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών που αφορούν το οικονομικό πλαίσιο της παραβάσεως	13
Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	13
Εκτίμηση του Δικαστηρίου	12
Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως, αντλούμενου από ανεπαρκή εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων ..	14
Επί του πρώτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με την έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας που να παρέχει τη δυνατότητα επιβεβαιώσεως του υπολογισμού των μεριδίων της αγοράς στον οποίο προέβη η Επιτροπή	14
– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	14
– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	14
Επί του δεύτερου και τρίτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον μη σαφή προσδιορισμό των στοιχείων περί των επαφών για τον προκαθορισμό των τιμών και των παραμέτρων που επηρεάζουν τον καθορισμό των τιμών που συνιστούν περιορισμό του ανταγωνισμού ..	16
– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	16
– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	15
Επί του τετάρτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τις ευθύνες των εργαζομένων κατά τις επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών	18
Επί του πέμπτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον χαρακτηρισμό των επαφών με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών ως επαφών που συνιστούν εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού	18
– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	18
– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	17
Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, αντλούμενου από εσφαλμένο υπολογισμό του προστίμου	22
Επί του πρώτου σκέλους του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον συνυπολογισμό των πωλήσεων προς εταιρίες που δεν μετείχαν στη φερόμενη παράβαση	22
– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	22
– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	19
Επί του δεύτερου σκέλους του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον υπολογισμό εις διπλούν ορισμένων πωλήσεων	25
– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole	25

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου	23
Επί των δικαστικών εξόδων	26

«Αίτηση αναιρέσεως — Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Ευρωπαϊκή αγορά μπανανών — Συντονισμός για τον καθορισμό των τιμών αναφοράς — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Εκ των υστέρων αιτιολόγηση — Καθυστερημένη προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων — Δικαιώματα άμυνας — Αρχή της ισότητας των όπλων — Αρχές που διέπουν την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών — Παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών — Εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων — Διάρθρωση της αγοράς — Υποχρέωση της Επιτροπής να διευκρινίσει τα στοιχεία των ανταλλαγών πληροφοριών που συνιστούν εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού — Βάρος αποδείξεως — Υπολογισμός του προστίμου — Συνυπολογισμός των πωλήσεων θυγατρικών που δεν εμπλέκονται στην παράβαση — Διπλός υπολογισμός πωλήσεων των ίδιων μπανανών»

Στην υπόθεση C-286/13 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 24 Μαΐου 2013,

Dole Food Company, Inc., με έδρα το Westlake Village (ΗΠΑ),

Dole Fresh Fruit Europe, πρώην Dole Germany OHG, με έδρα το Αμβούργο (Γερμανία),

εκπροσωπούμενες από τον J.-F. Bellis, δικηγόρο,

αναιρεσεΐουσες,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Kellerbauer και P. Van Nuffel,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τη R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, και τους K. Lenaerts, αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του δευτέρου τμήματος, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (εισηγητή), J. L. da Cruz Vilaça, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: V. Tourrès, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 8ης Οκτωβρίου 2014,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την αίτησή τους αναιρέσεως, η Dole Food Company, Inc. (στο εξής: Dole Food) και η Dole Fresh Fruit Europe, πρώην Dole Germany OHG (στο εξής: DFFE) (στο εξής, από κοινού: εταιρίες Dole) ζητούν την ολική ή μερική αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης Dole Food και Dole Germany κατά Επιτροπής (T-588/08, EU:T:2013:130, στο εξής: ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τις προσφυγές τους με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως C(2008) 5955 τελικό της Επιτροπής, της 15ης Οκτωβρίου 2008, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ (υπόθεση COMP/39 188 – Μπανάνες) (στο εξής: επίδικη απόφαση). Ζητούν επίσης την ακύρωση της αποφάσεως αυτής, στο μέτρο που τις αφορά, καθώς και την ακύρωση ή τη μείωση του προστίμου που τους επιβλήθηκε με την ως άνω απόφαση.

Ιστορικό της διαφοράς

- 2 Για τις ανάγκες της παρούσας διαδικασίας, το ιστορικό της διαφοράς, όπως παρατίθεται στις σκέψεις 1 έως 32 της ανααιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, συνοψίζεται ως εξής.
- 3 Η Dole Food είναι αμερικανική εταιρία παραγωγής νωπών φρούτων και λαχανικών, καθώς και προσυσκευασμένων και κατεψυγμένων φρούτων. Η DFFE είναι θυγατρική της εν λόγω εταιρίας.
- 4 Στις 8 Απριλίου 2005 η Chiquita Brands International Inc. (στο εξής: Chiquita) υπέβαλε αίτηση απαλλαγής από το πρόστιμο δυνάμει της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ 2002, C 45, σ. 3, στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας).
- 5 Στις 3 Μαΐου 2005 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή της χορήγησε μερική απαλλαγή από το πρόστιμο κατ' εφαρμογή της παραγράφου 8, στοιχείο α', της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.
- 6 Στις 20 Ιουλίου 2007 η Επιτροπή απηύθυνε ανακοίνωση αιτιάσεων σε διάφορες επιχειρήσεις τις οποίες είχε ελέγξει, μεταξύ των οποίων η Chiquita, οι εταιρίες Dole, η Fresh Del Monte Produce, Inc. (στο εξής: Del Monte) και η Internationale Fruchthandelsimport Gesellschaft Weichert & Co. KG (στο εξής: Weichert).
- 7 Στις 15 Οκτωβρίου 2008 η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση, με την οποία διαπίστωσε ότι οι επιχειρήσεις προς τις οποίες κοινοποιήθηκε η επίδικη απόφαση μετείχαν σε εναρμονισμένη πρακτική, η οποία συνίστατο στον συντονισμό των τιμών αναφοράς της μπανάνας που διέθεταν στο εμπόριο στην Αυστρία, στο Βέλγιο, στη Δανία, στη Φινλανδία, στη Γερμανία, στο Λουξεμβούργο, στις Κάτω Χώρες, καθώς και στη Σουηδία, το διάστημα από την 1η Ιανουαρίου 2000 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2002 (αιτιολογικές σκέψεις 1 έως 3 της επίδικης αποφάσεως).
- 8 Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, οι αποστολές μπανανών προς τα λιμάνια της Βόρειας Ευρώπης και οι ποσότητες που διοχετεύονταν στις αγορές της περιοχής αυτής καθορίζονταν σε εβδομαδιαία βάση από τους παραγωγούς, τους εισαγωγείς και τους εμπόρους, οι οποίοι αποφάσιζαν για την παραγωγή, την αποστολή και τη διάθεση στην αγορά (αιτιολογικές σκέψεις 36, 131, 135 και 137 της επίδικης αποφάσεως).

- 9 Οι μάρκες μπανάνας χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: μπανάνες μάρκας Chiquita, πρώτης διαλογής, μπανάνες δεύτερης διαλογής Dole και Del Monte, και μπανάνες τρίτης διαλογής, στις οποίες καταλέγονται πολλές άλλες μάρκες μπανανών. Ο διαχωρισμός αυτός με βάση τις μάρκες αντικατοπτρίζεται στον καθορισμό της τιμής της μπανάνας (αιτιολογική σκέψη 32 της επίδικης αποφάσεως).
- 10 Κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα, ο κλάδος της μπανάνας στη Βόρεια Ευρώπη λειτουργούσε σε εβδομαδιαίους κύκλους. Η μεταφορά των μπανανών με πλοίο από τα λιμάνια της Λατινικής Αμερικής προς την Ευρώπη διαρκούσε δύο περίπου εβδομάδες. Οι αφίξεις των φορτίων στα λιμάνια της Βόρειας Ευρώπης ήταν κατά κανόνα εβδομαδιαίες βάσει τακτικού χρονοδιαγράμματος (αιτιολογική σκέψη 33 της επίδικης αποφάσεως).
- 11 Οι μπανάνες αποστέλλονταν και έφταναν στα λιμάνια πράσινες. Στη συνέχεια, παραδίδονταν στους αγοραστές είτε απευθείας (πράσινες μπανάνες) είτε μετά την υποβολή τους σε διαδικασία ωριμάνσεως, περίπου μια εβδομάδα αργότερα (κίτρινες μπανάνες). Η ωρίμανση διενεργούνταν είτε από τον εισαγωγέα, από τον ίδιο ή για λογαριασμό του, είτε από τον αγοραστή. Πελάτες των εισαγωγέων ήταν εν γένει οι επιχειρήσεις ωριμάνσεως ή οι αλυσίδες λιανικής (αιτιολογική σκέψη 34 της επίδικης αποφάσεως).
- 12 Κάθε εβδομάδα, και συγκεκριμένα το πρωί της Πέμπτης, η Chiquita, η Dole Food και η Weichert καθόριζαν η καθεμία τη δική της τιμή αναφοράς για τις μπανάνες που πωλούσαν, την οποία ανακοίνωναν στους πελάτες τους. Ο όρος «τιμή αναφοράς» αντιστοιχούσε εν γένει στην τιμή αναφοράς για τις πράσινες μπανάνες, η δε τιμή αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες αντιστοιχούσε στην τιμή της πράσινης μπανάνας πλέον τα έξοδα ωριμάνσεως (αιτιολογικές σκέψεις 104 και 106 της επίδικης αποφάσεως).
- 13 Οι τιμές της μπανάνας για τις επιχειρήσεις λιανικής και τους διανομείς (οι λεγόμενες «πραγματικές τιμές») καθορίζονταν είτε κατόπιν διαπραγματεύσεων σε εβδομαδιαία βάση, συγκεκριμένα το απόγευμα της Πέμπτης ή αργότερα, είτε με συμβάσεις προμήθειας, βάσει προσυμφωνημένων μαθηματικών τύπων καθορισμού τιμών, οι οποίες είτε όριζαν συγκεκριμένη τιμή είτε συνέδεαν την τιμή με την τιμή αναφοράς του πωλητή ή ενός ανταγωνιστή ή με κάποια άλλη τιμή αναφοράς, όπως η «τιμή Aldi». Η αλυσίδα λιανικής Aldi λάμβανε κάθε Πέμπτη, μεταξύ 11:00 και 11:30, τις προσφορές των προμηθευτών της και εν συνεχεία διατύπωνε την αντιπρότασή της, η δε «τιμή Aldi», αυτή που καταβαλλόταν στους προμηθευτές, καθοριζόταν συνήθως κατά τις 14:00. Από το δεύτερο εξάμηνο του 2002 η «τιμή Aldi» άρχισε να χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο ως δείκτης για τον υπολογισμό της τιμής της μπανάνας για ορισμένες άλλες συναλλαγές, όπως αυτές με αντικείμενο τις μπανάνες κάποιας γνωστής μάρκας (αιτιολογικές σκέψεις 34 και 104 της επίδικης αποφάσεως).
- 14 Κατά την Επιτροπή, οι αποδέκτες της επίδικης αποφάσεως προέβαιναν σε διμερείς επαφές, με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών, κατά τις οποίες συζητούσαν τις παραμέτρους καθορισμού της τιμής της μπανάνας, δηλαδή τις παραμέτρους που σχετίζονταν με την τιμή αναφοράς για την ερχόμενη εβδομάδα, ή συζητούσαν ή αποκάλυπταν τις τάσεις των τιμών ή παρείχαν στοιχεία σχετικά με τις τιμές αναφοράς για την ερχόμενη εβδομάδα. Οι επαφές αυτές πραγματοποιούνταν συνήθως τις Τετάρτες, πριν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις καθορίσουν τις δικές τους τιμές αναφοράς, και είχαν όλες ως αντικείμενο τις μελλοντικές τιμές αναφοράς (αιτιολογικές σκέψεις 51 επ. της επίδικης αποφάσεως).
- 15 Η Dole Food πραγματοποιούσε διμερείς επαφές τόσο με την Chiquita όσο και με τη Weichert. Η Chiquita γνώριζε ή, τουλάχιστον, ανέμενε ότι διεξάγονται τέτοιες επαφές μεταξύ της Dole Food και της Weichert (αιτιολογική σκέψη 57 της επίδικης αποφάσεως).
- 16 Οι διμερείς αυτές επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών αποσκοπούσαν στον περιορισμό της αβεβαιότητας που σχετίζεται με τη συμπεριφορά των λοιπών επιχειρήσεων, ενόψει του καθορισμού των τιμών αναφοράς το πρωί της Πέμπτης (αιτιολογική σκέψη 54 της επίδικης αποφάσεως).

- 17 Μετά τον καθορισμό των τιμών αναφοράς την Πέμπτη το πρωί, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις γνωστοποιούσαν σε διμερές επίπεδο τις τιμές αναφοράς. Με αυτή την εκ των υστέρων ανταλλαγή τέτοιων στοιχείων ήταν σε θέση να ελέγχουν τις ατομικές αποφάσεις καθορισμού των τιμών βάσει των επαφών με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών που είχαν γίνει στο παρελθόν, ενισχύοντας τη συνεργασία τους (αιτιολογικές σκέψεις 198 έως 208, 227, 247, 273 επ. της επίδικης αποφάσεως).
- 18 Κατά την Επιτροπή, οι τιμές αναφοράς χρησίμευαν τουλάχιστον ως δείκτες, τάσεις και/ή ενδείξεις για την αγορά, όσον αφορά την εξέλιξη της τιμής της μπανάνας και ήταν σημαντικές για το εμπόριο της μπανάνας και τον καθορισμό των τιμών. Περαιτέρω, σε ορισμένες συναλλαγές, η τιμή συνδεόταν ευθέως με την τιμή αναφοράς, διά της εφαρμογής μαθηματικών τύπων οι οποίοι στηρίζονταν στις τιμές αναφοράς (αιτιολογική σκέψη 115 της επίδικης αποφάσεως).
- 19 Η Επιτροπή έκρινε ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις έπρεπε οπωσδήποτε να λάμβαναν υπόψη, κατά τον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής τους, τις πληροφορίες που προέρχονταν από τους ανταγωνιστές τους, πράγμα το οποίο ρητώς παραδέχθηκαν οι Chiquita και Dole Food (αιτιολογικές σκέψεις 228 και 229 της επίδικης αποφάσεως).
- 20 Η Επιτροπή κατέληξε ότι οι επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών μεταξύ των Dole Food και Chiquita, καθώς και μεταξύ των Dole Food και Weichert, μπορούσαν να επηρεάσουν τις οριζόμενες από τις επιχειρήσεις τιμές, σχετίζονταν με τον καθορισμό των τιμών και συνιστούσαν εναρμονισμένη πρακτική με σκοπό τον περιορισμό του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ (αιτιολογικές σκέψεις 54 και 271 της επίδικης αποφάσεως).
- 21 Κατά την Επιτροπή, όλες οι περιγραφόμενες στην προσβαλλόμενη απόφαση συμφωνίες στο πλαίσιο συμπαιγνίας συνιστούν ενιαία και διαρκή παράβαση με σκοπό τον περιορισμό του ανταγωνισμού εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ. Στην Chiquita και τη Dole Food καταλογίστηκε ευθύνη για την ενιαία και διαρκή παράβαση συνολικά, ενώ στη Weichert καταλογίστηκε ευθύνη μόνο για το μέρος της παραβάσεως που αφορά τις συμφωνίες συμπαιγνίας με την Dole Food (αιτιολογική σκέψη 258 της επίδικης αποφάσεως).
- 22 Δεδομένου ότι στην αγορά της μπανάνας στη Βόρεια Ευρώπη διακινούνται μεγάλες ποσότητες μεταξύ των κρατών μελών και ότι οι συμφωνίες στο πλαίσιο συμπαιγνίας κάλυπταν σημαντικό μέρος της Κοινότητας, η Επιτροπή έκρινε ότι οι εν λόγω συμφωνίες είχαν σημαντικές επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών (αιτιολογικές σκέψεις 333 επ. της επίδικης αποφάσεως).
- 23 Το ποσό των προστίμων καθορίστηκε από την Επιτροπή βάσει των κατευθυντήριων γραμμών της για τον υπολογισμό των προστίμων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές) και της ανακοίνωσης περί συνεργασίας.
- 24 Η Επιτροπή καθόρισε ένα βασικό ποσό του προστίμου, το οποίο υπολογίζεται σε ποσοστό από 0 έως 30 % επί των αντίστοιχων πωλήσεων της οικείας επιχείρησης, αναλόγως του βαθμού της σοβαρότητας της παραβάσεως, πολλαπλασιασμένο επί τον αριθμό των ετών συμμετοχής της επιχείρησης στην παράβαση, και το προσαύξησε κατά 15 έως 25 % της αξίας των πωλήσεων προκειμένου να αποθαρρύνει τις επιχειρήσεις από την εμπλοκή σε παράνομες συμπεριφορές (αιτιολογική σκέψη 448 της επίδικης αποφάσεως).
- 25 Το βασικό ποσό του προστίμου μειώθηκε κατά 60 % για όλους τους αποδέκτες της επίδικης αποφάσεως, λόγω της ιδιαίτερης ρυθμίσεως που ισχύει στον κλάδο της μπανάνας και του γεγονότος ότι η συνεννόηση αφορούσε τις τιμές αναφοράς (αιτιολογική σκέψη 467 της επίδικης αποφάσεως). Το επιβληθέν στη Weichert πρόστιμο μειώθηκε κατά 10 %, διότι αυτή δεν είχε ενημερωθεί για τις επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών μεταξύ της Dole Food και της Chiquita (αιτιολογική σκέψη 476 της επίδικης αποφάσεως).

- 26 Η Chiquita απαλλάχθηκε από το πρόστιμο, βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας (αιτιολογικές σκέψεις 483 έως 488 της επίδικης αποφάσεως). Για τις Dole Food, Del Monte και Weichert δεν υπήρξε καμία προσαρμογή.
- 27 Η επίδικη απόφαση περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις εξής διατάξεις:

«Άρθρο 1

Οι ακόλουθες επιχειρήσεις παρέβησαν το άρθρο 81 [ΕΚ], συμμετέχοντας σε εναρμονισμένη πρακτική μέσω της οποίας συντόνισαν τις τιμές αναφοράς για τις μπανάνες:

— Η [Chiquita] από την 1η Ιανουαρίου 2000 μέχρι την 1η Δεκεμβρίου 2002,

[...]

— η [Dole Food] από την 1η Ιανουαρίου 2000 μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2002,

— η [DFFE] από την 1η Ιανουαρίου 2000 μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2002,

— η [Weichert] από την 1η Ιανουαρίου 2000 μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2002,

— η [Del Monte] από την 1η Ιανουαρίου 2000 μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2002.

Η παράβαση κάλυψε τα ακόλουθα κράτη μέλη: Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Φινλανδία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες και Σουηδία.

Άρθρο 2

Για την παράβαση που περιγράφεται στο άρθρο 1 επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα:

— [Chiquita], Chiquita International Ltd., Chiquita International Services Group N.V. και Chiquita Banana Company B.V., από κοινού και εις ολόκληρον, πρόστιμο ύψους: 0 ευρώ,

— [Dole Food] και [DFFE], από κοινού και εις ολόκληρον, πρόστιμο ύψους: 45 600 000 ευρώ,

— [Weichert] και [Del Monte], από κοινού και εις ολόκληρον: 14 700 000 ευρώ,

[...]».

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 28 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 24 Δεκεμβρίου 2008, οι εταιρίες Dole άσκησαν προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως και την ακύρωση ή τη μείωση του προστίμου που τους επιβλήθηκε με την εν λόγω απόφαση.
- 29 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 25ης Ιανουαρίου 2012, οι εταιρίες Dole προσκόμισαν γραπτή δήλωση την οποία έλαβαν από τον φάκελο της Επιτροπής και ζήτησαν να περιληφθεί στη δικογραφία, αλλά η Επιτροπή δεν συναίνεσε.
- 30 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή. Ειδικότερα, έκρινε, στις σκέψεις 40 έως 48 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το έγγραφο που προσκόμισαν οι εταιρίες Dole κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ήταν απαράδεκτο.

Αιτήματα των διαδίκων

- 31 Οι εταιρίες Dole ζητούν από το Δικαστήριο,
- να αναιρέσει εν όλω ή εν μέρει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·
 - να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει την επίδικη απόφαση ως προς τις αναιρεσείουσες·
 - να ακυρώσει ή να μειώσει το πρόστιμο που επιβλήθηκε στις αναιρεσείουσες με την επίδικη απόφαση·
 - επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο και
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.
- 32 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:
- να απορρίψει την αίτηση αναίρεσως·
 - επικουρικώς, να απορρίψει την προσφυγή ακυρώσεως κατά της επίδικης αποφάσεως, και
 - να καταδικάσει τις εταιρίες Dole στα δικαστικά έξοδα της αναιρετικής δίκης και, επικουρικώς, στα έξοδα της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

Επί της αιτήσεως αναίρεσως

Επί του πρώτου λόγου αναίρεσως, αντλούμενου από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας λόγω δικονομικών πλημμελειών

Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου, σχετικά με το ότι επιτράπηκε στην Επιτροπή να προβάλει για πρώτη φορά ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου αποδεικτικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στον διοικητικό φάκελο

– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 33 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναίρεσως, οι εταιρίες Dole υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, αντί να διαπιστώσει την ελλιπή αιτιολόγηση της επίδικης αποφάσεως, επέτρεψε στην Επιτροπή να προβάλει, για πρώτη φορά κατά τη δίκη, ένα βασικό στοιχείο του οικονομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η προσαπτόμενη στις επιχειρήσεις συμπεριφορά. Συναφώς, οι εν λόγω εταιρίες προέβαλαν πρωτοδίκως ότι η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε την κρίση της ότι οι επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών αποσκοπούσαν στον συντονισμό των τιμών, παρ' όλο που οι τιμές αναφοράς της Chiquita και της DFFE αφορούσαν μπανάνες που δεν είχαν πωληθεί ως ανταγωνιστικά μεταξύ τους προϊόντα εντός της ίδιας εβδομάδας.
- 34 Στη σκέψη 134 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε την έλλειψη αιτιολογήσεως και έκρινε ότι οι διευκρινίσεις που παρασχέθηκαν ενώπιόν του αποσαφηνίζουν απλώς την αιτιολογία που ήδη περιλαμβάνεται στην επίδικη απόφαση. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη του τις υποχρεώσεις που υπέχει η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 253 ΕΚ, και παρέβη το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του. Κρίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο προσέβαλε επίσης τα δικαιώματα άμυνας των εταιριών Dole.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 35 Στη σκέψη 127 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η Επιτροπή διευκρίνισε, με τις αιτιολογικές σκέψεις 4, 5, 32, 34, 104, 141 έως 143, 182, 196 και 287 της επίδικης αποφάσεως, «την άποψή της όσον αφορά την ενιαία φύση του επίμαχου προϊόντος, δηλαδή της νωπής μπανάνας, την ιδιαιτερότητα του εν λόγω προϊόντος, ότι δηλαδή πρόκειται για φρούτο που εισάγεται πράσινο και διατίθεται στην κατανάλωση αφού υποβληθεί σε διαδικασία ωριμάνσεως και γίνεται κίτρινο, τον τρόπο οργανώσεως της ωριμάνσεως και, κατόπιν, της διαθέσεως των μπανανών στο εμπόριο, τη διαδικασία εμπορικών διαπραγματεύσεων για τις τιμές αναφοράς και τη σχέση μεταξύ της τιμής αναφοράς των πράσινων και των κίτρινων μπανανών».
- 36 Στη σκέψη 128 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «η επιχειρηματολογία με την οποία οι [εταιρίες Dole] επιδιώκουν να διαπιστωθεί, κατ' ουσίαν, ότι οι δραστηριότητες της [Dole Food] δεν σχετίζονταν ούτε συνέπιπταν χρονικά με αυτές της Chiquita, με συνέπεια να μην είναι δυνατή η συμπαιγνία ως προς τις τιμές αναφοράς, μέσω των διμερών επαφών δεν προβλήθηκε κατά τη διοικητική διαδικασία». Η διαπίστωση αυτή δεν αμφισβητήθηκε.
- 37 Υπό τις συνθήκες αυτές, αφενός, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς συμπέρανε, στη σκέψη 135 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή εκπλήρωσε, με την επίδικη απόφαση, την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει βάσει του άρθρου 253 ΕΚ, εφόσον από την απόφαση αυτή προκύπτει με επαρκή σαφήνεια ότι η Επιτροπή δεν θεώρησε κρίσιμη τη διάκριση μεταξύ των φερόμενων αγορών πράσινων και κίτρινων μπανανών στην οποία προέβησαν οι εταιρίες Dole.
- 38 Αφετέρου, δεδομένου ότι οι εταιρίες Dole προέβαλαν τη διάκριση αυτή για πρώτη φορά με το δικόγραφο της προσφυγής, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε, στις σκέψεις 133 και 134 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι μπορούσε, χωρίς να παραβεί το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του, να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να υπερασπίσει την εκτίμησή της που περιλαμβάνεται στην επίδικη απόφαση με στοιχεία που προσκομίσθηκαν κατά τη διάρκεια της δίκης.
- 39 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου είναι αβάσιμο.

Επί του δευτέρου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με το παραδεκτό αποδεικτικού στοιχείου που προσκόμισαν οι εταιρίες Dole κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου

– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 40 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, απορρίπτοντας τα αποδεικτικά στοιχεία που υπέβαλαν κατά ισχυρισμού της Επιτροπής που προβλήθηκε για πρώτη φορά με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, προσέβαλε τα δικαιώματά τους άμυνας. Η Επιτροπή επιχείρησε να στηρίξει την άποψή της ότι «δεν υπάρχει καμία σημαντική διαφορά μεταξύ της “τιμής αναφοράς για πράσινες μπανάνες” και της “τιμής αναφοράς για κίτρινες μπανάνες”», παραπέμποντας σε παράρτημα στο εν λόγω υπόμνημα ανταπαντήσεως από το οποίο προκύπτει ότι η επιχείρηση λιανικής Aldi ανακοίνωνε κάθε Πέμπτη την τιμή που θα κατέβαλε για την αγορά κίτρινων μπανανών. Η Επιτροπή συνήγαγε ότι οι τιμές αναφοράς των κίτρινων και των πράσινων μπανανών είναι εναλλάξιμες εντός της ίδιας εβδομάδας και ότι η τιμή αγοράς των κίτρινων μπανανών που ανακοίνωνε η Aldi είχε σημαντική επιρροή στον καθορισμό των πραγματικών τιμών των πράσινων μπανανών από την DFFE.
- 41 Το συμπέρασμα αυτό είναι εσφαλμένο, αλλά οι εταιρίες Dole μπόρεσαν να προβάλουν την επιχειρηματολογία τους μόνο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Οι αναιρεσείουσες υπενθυμίζουν ότι προέβαλαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η τιμή που

ανακοίνωνε η Aldi αφορούσε τις κίτρινες μπανάνες τις οποίες η λιανική αυτή επιχείρηση αγόραζε δύο εβδομάδες αργότερα, όταν οι επιχειρήσεις ωριμάνσεως/διανομείς που είχαν αγοράσει πράσινες μπανάνες από την DFFE πωλούσαν τις μπανάνες που είχαν γίνει κίτρινες στις ανταγωνίστριες της Aldi επιχειρήσεις λιανικής.

- 42 Προς στήριξη της επιχειρηματολογίας τους, οι εταιρίες Dole προσκόμισαν, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, γραπτή δήλωση την οποία έλαβαν από τον φάκελο της Επιτροπής και η οποία επιβεβαίωνε τα πραγματικά αυτά περιστατικά και αντέκρουε το συμπέρασμα της Επιτροπής. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε όμως το αποδεικτικό αυτό στοιχείο ως απαράδεκτο κρίνοντας, στη σκέψη 46 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή δεν προέβαλε νέο επιχείρημα με το υπόμνημά της ανταπαντήσεως, αλλά επανέλαβε απλώς αυτά που αναφέρονται στην επίδικη απόφαση.
- 43 Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο δεν συνέδεσε την αιτιολογία αυτή της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως με καμία εξήγηση ή παραπομπή.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 44 Υπενθυμίζεται ότι, όπως ανέφερε και το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 40 έως 42 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κατά το άρθρο 48, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του, οι διάδικοι μπορούν προς υποστήριξη της επιχειρηματολογίας τους να προτείνουν με τα υπομνήματα απαντήσεως και ανταπαντήσεως αποδεικτικά μέσα, με τη διευκρίνιση ότι πρέπει να αιτιολογούν την καθυστερημένη πρόταση αποδεικτικών μέσων. Η υποχρέωση αυτή συνεπάγεται ότι ο δικαστής έχει την εξουσία να ελέγχει το βάσιμο της αιτιολογίας της καθυστερημένης προτάσεως των αποδεικτικών μέσων και, αναλόγως της περιπτώσεως, το περιεχόμενο της εν λόγω προτάσεως αυτής, καθώς και, σε περίπτωση κατά την οποία το αίτημα δεν κρίνεται επαρκώς βάσιμο από νομικής απόψεως, την εξουσία να μην τη λαμβάνει υπόψη (απόφαση Γάκη-Κακούρη κατά Δικαστηρίου, C-243/04 P, EU:C:2005:238, σκέψη 33).
- 45 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η τιμή αναφοράς της Aldi είχε ήδη αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεως κατά τη διοικητική διαδικασία, εξετάστηκε με την επίδικη απόφαση και είχε αποτελέσει εξ αρχής αντικείμενο αντιπαραθέσεων μεταξύ των διαδίκων κατά την έγγραφη πρωτοβάθμια διαδικασία όσον αφορά το περιεχόμενο και τη σημασία της, όπως υπενθύμισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 36 των προτάσεών της. Αντίθετα με όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, δεν επρόκειτο επ' ουδενί για νέο στοιχείο το οποίο προβλήθηκε στη διαδικασία για πρώτη φορά με το υπόμνημα ανταπαντήσεως της Επιτροπής.
- 46 Οι εταιρίες Dole δεν προβάλλουν όμως κανένα επιχείρημα για να υποστηρίξουν ότι δεν ήταν σε θέση να προσκομίσουν, κατά το στάδιο του δικογράφου της προσφυγής τους ή και κατά το στάδιο του υπομνήματός τους απαντήσεως, το έγγραφο που επικαλούνται, οπότε το Γενικό Δικαστήριο καλώς έκρινε, χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, στη σκέψη 48 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το έγγραφο αυτό προσκομίσθηκε εκπρόθεσμα κατά το στάδιο της επ' ακροατηρίου συζητήσεως και ότι, ως εκ τούτου, δεν έπρεπε να ληφθεί υπόψη.
- 47 Κατά συνέπεια, το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι παντελώς αβάσιμο.

Επί του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με την απόρριψη από το Γενικό Δικαστήριο ως απαράδεκτου του παραρτήματος C.7 στο υπόμνημα απαντήσεως

– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 48 Με το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, απορρίπτοντας ως απαράδεκτο το παράρτημα C.7 στο υπόμνημά τους απαντήσεως, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο και προσέβαλε τα δικαιώματά τους άμυνας. Οι αναιρεσείουσες, επιδιώκοντας να αμφισβητήσουν διάφορα επιχειρήματα της Επιτροπής που περιλαμβάνονταν στο υπόμνημα αντικρούσεως, με τα οποία η Επιτροπή υποστήριξε ότι οι αναιρεσείουσες προέβησαν σε δηλώσεις που αποτελούσαν αναγνώριση του ότι οι τιμές αναφοράς συνδέονταν με τις πραγματικές τιμές, προσκόμισαν το εν λόγω παράρτημα C.7, από το οποίο προέκυπτε ότι οι δηλώσεις αυτές δεν ασκούσαν επιρροή εν προκειμένω, δεδομένου ότι προβάλλονταν απομονωμένες από το πλαίσίό τους.
- 49 Αντίθετα με όσα διαλαμβάνονται στις σκέψεις 461 έως 470 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο θα μπορούσε να αποφανθεί επί του θέματος αυτού βάσει των επιχειρημάτων που εκτίθενται στο υπόμνημα απαντήσεως των αναιρεσειουσών. Ειδικότερα, το παράρτημα C.7 δεν αποτελούσε προσθήκη στο υπόμνημά τους απαντήσεως, δεν περιείχε κανένα επιπλέον λόγο ή επιχειρήμα και περιοριζόταν στην παροχή αποδεικτικών στοιχείων προς στήριξη των παρατιθέμενων σε αυτό επιχειρημάτων.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 50 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, για να είναι παραδεκτή μια προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, πρέπει τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων αυτή στηρίχθηκε να προκύπτουν, τουλάχιστον συνοπτικώς, πλην όμως κατά τρόπο συνεπή και κατανοητό, από το ίδιο το κείμενο του σχετικού δικογράφου. Μολονότι το κύριο μέρος της προσφυγής μπορεί να στηριχθεί και να συμπληρωθεί, όσον αφορά ειδικά σημεία, από παραπομπές σε συγκεκριμένα χωρία συνημμένων εγγράφων, γενική παραπομπή σε άλλα κείμενα, ακόμη και συνημμένα στην προσφυγή, δεν μπορεί να καλύψει την έλλειψη ουσιωδών στοιχείων της νομικής επιχειρηματολογίας, τα οποία πρέπει να περιλαμβάνονται στο κείμενο της προσφυγής (βλ. απόφαση MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 51 Εν προκειμένω, αρκεί η παρατήρηση ότι από την εξέταση της δικογραφίας στον πρώτο βαθμό αποδεικνύεται ότι το Γενικό Δικαστήριο ορθώς συνήγαγε ότι στα υποβληθέντα υπομνήματα δεν περιλαμβάνεται καμία εξήγηση όσον αφορά το επιχειρήμα των εταιριών Dole ότι η Επιτροπή απομόνωσε από το πλαίσίό τους ορισμένες δηλώσεις, δεδομένου ότι το υπόμνημα απαντήσεως παραπέμπει απλώς στο εν λόγω παράρτημα C.7 και, επομένως, το Γενικό Δικαστήριο δεν είχε τη δυνατότητα να εντοπίσει τα επιχειρήματα των εταιριών Dole βάσει των υπομνημάτων τους.
- 52 Ως εκ τούτου, το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι παντελώς αβάσιμο.

Επί του τετάρτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με παραβίαση της αρχής της ισότητας των όπλων

- 53 Με το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole φρονούν ότι, για τους λόγους που εκτίθενται στο πλαίσιο των τριών πρώτων σκελών του παρόντος λόγου, το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε την αρχή της ισότητας των όπλων, διότι επέτρεψε στην Επιτροπή να προβάλει νέες αιτιάσεις και επιχειρήματα, ενώ εμπόδισε τις εταιρίες Dole να απαντήσουν στις εν λόγω αιτιάσεις και στα αποδεικτικά στοιχεία. Τούτο συνιστά χωριστή προσβολή των δικαιωμάτων τους άμυνας, καθόσον βρέθηκαν σε μειονεκτική θέση σε σχέση με την Επιτροπή.

- 54 Εφόσον τα τρία πρώτα σκέλη του πρώτου λόγου είναι αβάσιμα, η φερόμενη παραβίαση της αρχής της ισότητας των όπλων είναι επίσης παντελώς αβάσιμη.

Επί του πέμπτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών από το Γενικό Δικαστήριο

– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 55 Με το πέμπτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν διαπίστωσε ορθώς τα πραγματικά περιστατικά, δεδομένου ότι υπέβαλε μόνον προφορικές ερωτήσεις στον σύμβουλο των εταιριών Dole, χωρίς να καταχωρίσει ούτε τις ερωτήσεις ούτε τις απαντήσεις στα πρακτικά της δίκης και χωρίς να κάνει χρήση του μέτρου της διεξαγωγής αποδείξεων του άρθρου 65 του Κανονισμού Διαδικασίας του προκειμένου να εξετάσει τα ουσιώδη ζητήματα, ως προς τα οποία ωστόσο το Γενικό Δικαστήριο είχε επισημάνει κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι δεν είχε σχηματίσει σαφή εικόνα.
- 56 Στις σκέψεις 203 και 630 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εξέφρασε, για πρώτη φορά, τις αμφιβολίες του ως προς το βάσιμο ορισμένων επιχειρημάτων που προέβαλαν και πληροφοριών που παρείχαν οι εταιρίες Dole, ενώ οι αμφιβολίες αυτές θα μπορούσαν να έχουν αρθεί μέσω αιτήματος προσκομίσεως εγγράφων ή εξετάσεως μαρτύρων, στο πλαίσιο της διεξαγωγής αποδείξεων.
- 57 Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο, επειδή δεν επέλεξε τη διεξαγωγή αποδείξεων για να διαπιστώσει ορισμένα, κρίνόμενα ως σημαντικά, πραγματικά περιστατικά, παρέβη τους κανόνες και παραβίασε τις αρχές περί εκτιμήσεως των αποδείξεων και δεν εκπλήρωσε την υποχρέωση έρευνας που υπέχει. Ως εκ τούτου, προσέβαλε επίσης τα δικαιώματα άμυνας των εταιριών Dole.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 58 Κατ' αρχάς, κατά πάγια νομολογία το Γενικό Δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να κρίνει την ενδεχόμενη ανάγκη να συμπληρώσει τα πληροφοριακά στοιχεία που διαθέτει στις υποθέσεις των οποίων έχει επιληφθεί. Ο αποδεικτικός χαρακτήρας των στοιχείων αυτών εμπίπτει στην κυριαρχική εκτίμησή του περί των πραγματικών περιστατικών, η οποία δεν υπόκειται στον ανααιρετικό έλεγχο του Γενικού Δικαστηρίου, εκτός αν συντρέχει περίπτωση παραμορφώσεως των προσκομισθέντων ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου αποδεικτικών στοιχείων ή αν η ανακρίβεια των διαπιστώσεων του τελευταίου σε σχέση με τα πραγματικά περιστατικά προκύπτει από τα έγγραφα που περιλαμβάνονται στη δικογραφία (απόφαση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, C-385/07 P, EU:C:2009:456, σκέψη 163 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 59 Ακολούθως, τα όσα υποστηρίζουν οι εταιρίες Dole, τα οποία αμφισβητεί η Επιτροπή, δεν αποδεικνύουν ότι οι απαντήσεις στις ερωτήσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και η συνακόλουθη εξέταση της δικογραφίας δεν αρκούσαν για το Γενικό Δικαστήριο για να αποφανθεί με πλήρη επίγνωση όσον αφορά τη φύση των τιμών αναφοράς. Επομένως, από τα όσα υποστηρίζουν οι εταιρίες Dole δεν συνάγεται υποχρέωση του Γενικού Δικαστηρίου να κάνει χρήση του μέτρου της διεξαγωγής αποδείξεων.
- 60 Τέλος, όσον αφορά τις σκέψεις 203 και 630 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αρκεί η παρατήρηση ότι, με τις σκέψεις αυτές, το Γενικό Δικαστήριο περιορίστηκε στο να εφαρμόσει τις αρχές που διέπουν το βάρος αποδείξεως.
- 61 Συνεπώς, το πέμπτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως είναι αβάσιμο.

62 Κατόπιν των ανωτέρω, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, αντλούμενου από παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών που αφορούν το οικονομικό πλαίσιο της παραβάσεως

Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 63 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν τη φύση των τιμών αναφοράς που ανακοίνωναν, αντιστοίχως, η DFFE, η Weichert και η Chiquita.
- 64 Πρώτον, οι εταιρίες Dole επισημαίνουν ότι το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στις σκέψεις 152, 182 και 184 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η DFFE ανακοίνωνε μία τιμή αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες και, στη σκέψη 232 της εν λόγω αποφάσεως, ότι όλοι οι εισαγωγείς καθόριζαν μία τιμή αναφοράς για τις πράσινες μπανάνες, η οποία χρησίμευε στη συνέχεια ως βάση για τον καθορισμό της τιμής αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες. Ωστόσο, οι εταιρίες Dole διευκρίνισαν πρωτοδίκως ότι η DFFE ανακοίνωνε μόνο την τιμή αναφοράς για τις πράσινες μπανάνες και δεν ανακοίνωσε ούτε καθόρισε ποτέ τιμή αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες.
- 65 Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο, με τη διαπίστωση στη σκέψη 232 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, δεν εκτίμησε ορθώς τη φύση της τιμής αναφοράς που ανακοίνωνε η Weichert, δεδομένου ότι η εταιρία αυτή καθόριζε τιμή αναφοράς για τις πράσινες μπανάνες την οποία ανακοίνωνε μόνο μετά την ανακοίνωση της τιμής της DFFE. Το συμπέρασμα αυτό του Γενικού Δικαστηρίου δεν στηρίχθηκε σε κανένα αποδεικτικό στοιχείο.
- 66 Τρίτον, με την ίδια διαπίστωση, το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε τα πραγματικά περιστατικά σχετικά με τη φύση της τιμής αναφοράς που ανακοίνωνε η Chiquita, εφόσον από τα αποδεικτικά στοιχεία προκύπτει ότι η πρακτική της Chiquita (και μόνο της Chiquita) συνίστατο στην ανακοίνωση τιμής αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες, βάσει της οποίας καθόριζε την τιμή αναφοράς για τις πράσινες μπανάνες.
- 67 Εξάλλου, από κανένα στοιχείο δεν αποδεικνύεται ότι η τιμή αναφοράς της Chiquita αφορούσε μπανάνες που πωλήθηκαν δύο εβδομάδες αργότερα. Η υπόθεση αυτή της Επιτροπής έρχεται σε αντίθεση με την πραγματική κατάσταση της αγοράς και τα αποδεικτικά στοιχεία του φακέλου της. Συνεπώς, οι τιμές αναφοράς που ανακοίνωνε η DFFE και η Chiquita εντός της ίδιας εβδομάδας αφορούσαν διαφορετικά προϊόντα.
- 68 Η παραμόρφωση των πραγματικών αυτών περιστατικών οδήγησε το Γενικό Δικαστήριο στο εσφαλμένο συμπέρασμα ότι υφίστατο πρακτική μετατροπής μεταξύ τους των τιμών αναφοράς για τις πράσινες και κίτρινες μπανάνες και ότι οι τιμές αναφοράς της DFFE, της Weichert και της Chiquita αφορούσαν όλες τις μπανάνες που βρίσκονταν εντός της ίδιας εβδομάδας στον κύκλο ωρίμανσης. Δεδομένου ότι δεν ήταν δυνατός ο προβαλλόμενος από την Επιτροπή ως συντονισμός της τιμής, κακώς το Γενικό Δικαστήριο τον έλαβε υπόψη στη σκέψη 248 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 69 Περαιτέρω, η εν λόγω παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών οδήγησε το Γενικό Δικαστήριο στην εσφαλμένη κρίση, στη σκέψη 232 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι τιμές αναφοράς ήταν ίδιες με τις πραγματικές τιμές και αποτελούσαν προϋπόθεση απαραίτητη για την πώληση όλων των μπανανών. Συγκεκριμένα, η χρησιμοποίηση του όρου «τιμή για τις πράσινες μπανάνες» υποδηλώνει ότι οι εισαγωγείς ανακοίνωναν κάθε Πέμπτη στους πελάτες τις πραγματικές τιμές τους. Ωστόσο, την Πέμπτη οι εισαγωγείς ανακοίνωναν μόνο τις τιμές αναφοράς και η πραγματική τιμή για τις πράσινες μπανάνες αποτελούσε στη συνέχεια αντικείμενο διαπραγματεύσεως με τον πελάτη.

–Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 70 Κατ' αρχάς, όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, αντίθετα προς όσα υποστηρίζουν οι εταιρίες Dole, το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη τη φύση των τιμών αναφοράς, τη διαφορά σε σχέση με τις πραγματικές τιμές, τη γενική λειτουργία της αγοράς και τις ιδιαιτερότητες των εσωτερικών διαδικασιών της Chiquita, της Dole Food και της Weichert. Συγκεκριμένα, τα διάφορα αυτά πραγματικά στοιχεία αναφέρονται, αντιστοίχως, μεταξύ άλλων, στις σκέψεις 143, 144 και 206, 127 και 137 έως 142, 150 επ., 158 επ. καθώς και 252, 254 και 255 της εν λόγω αποφάσεως.
- 71 Ακολούθως, στις σκέψεις 152 και 184 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο αναφέρεται σε τιμή για τις κίτρινες μπανάνες της Dole και όχι, όπως διατείνονται οι εταιρίες Dole, σε τιμή αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες. Ο όρος «τιμή αναφοράς» δεν αναφέρεται ούτε στη σκέψη 232 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 72 Περαιτέρω, ακόμη και αν, όπως επισημαίνει η γενική εισαγγελέας στο σημείο 66 των προτάσεών της, η σκέψη 182 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως περιέχει ένα συντακτικό σφάλμα εφόσον αναφέρεται σε «τιμή αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες», από αυτό δεν μπορεί να συναχθεί σύγχυση του Γενικού Δικαστηρίου ούτε οποιαδήποτε παραμόρφωση των αποδεικτικών στοιχείων.
- 73 Τέλος, το επιχείρημα ότι οι μπανάνες της Chiquita και της Dole Food, για τις οποίες οι τιμές αναφοράς ανακοινώνονταν αυθημερόν, δεν πωλούνταν τις ίδιες εβδομάδες και δεν ήταν επομένως ανταγωνιστικές μεταξύ τους, πρέπει να απορριφθεί ως, εν πάση περιπτώσει, αλυσιτελές.
- 74 Συγκεκριμένα, η εν λόγω μη χρονική σύμπτωση των πωλήσεων, έστω και αν θεωρηθεί ότι αποδείχθηκε, δεν κλονίζει, εν πάση περιπτώσει, τις διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, οι οποίες στηρίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία προερχόμενα από επιχειρήσεις που εμπλέκονταν και οι ίδιες, όπως αυτές που αναφέρονται στις σκέψεις 201 και 220 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, από τα οποία προκύπτει ότι οι τιμές αναφοράς για τις πράσινες και τις κίτρινες μπανάνες ήταν μετατρέψιμες μεταξύ τους και ότι ο καθορισμός των τιμών αναφοράς για τις κίτρινες μπανάνες από την Chiquita επηρεαζόταν, όπως ομολογεί η επιχείρηση αυτή, από την εξέλιξη των τιμών αναφοράς που ανακοίνωνε η Dole Food.
- 75 Κατόπιν των ανωτέρω, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως, αντλούμενου από ανεπαρκή εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων

Επί του πρώτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με την έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας που να παρέχει τη δυνατότητα επιβεβαιώσεως του υπολογισμού των μεριδίων της αγοράς στον οποίο προέβη η Επιτροπή

– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 76 Με το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι η Επιτροπή ορθώς εξέτασε τη διάρθρωση της αγοράς, παρέβη την υποχρέωσή του αιτιολογήσεως.
- 77 Οι αναιρεσείουσες επισημαίνουν ότι, στη σκέψη 353 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή ορθώς εκτίμησε και έλαβε υπόψη της το γεγονός ότι η Dole Food, η Chiquita και η Weichert κατείχαν σημαντικό μερίδιο της αγοράς και ότι η αγορά αυτή δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί από εξατομικευμένο καθορισμό της προσφοράς. Το συμπέρασμα αυτό βασίζεται αποκλειστικά στα αριθμητικά στοιχεία των μεριδίων αγοράς που προσκόμισε η Επιτροπή, από τα οποία προκύπτει ότι το σύνολο των πωλήσεων των εταιριών Dole, Chiquita και Weichert

αντιστοιχούσαν στο 45 έως 50 % της αξίας των πωλήσεων (σκέψη 345 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως) και στο 40 έως 45 % του όγκου της φαινόμενης καταναλώσεως (σκέψη 350 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

- 78 Οι εταιρίες Dole προέβαλαν πρωτοδίκως ότι τα ως άνω μερίδια αγοράς ήταν διπλάσια αυτών που προέκυψαν από ανεξάρτητη έρευνα. Τα εν λόγω μερίδια αγοράς είναι υπερβολικά διότι η Επιτροπή άθροισε, κατά τη γνώμη τους, στον αριθμητή του κλάσματος τις πωλήσεις κίτρινων και πράσινων μπανανών, ενώ στον παρονομαστή υπολόγισε μόνο τις εισαγωγές που αφορούν τις πράσινες μπανάνες. Πάντως, ο υπολογισμός αυτός καταλήγει σε μερίδια αγοράς που υπερβαίνουν το 100 %, εφόσον, π.χ., οι πωληθείσες από τις εταιρίες Dole κίτρινες μπανάνες, τις οποίες είχαν αγοράσει πράσινες από άλλο εισαγωγέα, περιλαμβάνονται τόσο στις πωλήσεις κίτρινων μπανανών όσο και στις πωλήσεις πράσινων μπανανών του εισαγωγέα, ενώ στον παρονομαστή περιλαμβάνονται μόνον οι πωλήσεις πράσινων μπανανών.
- 79 Η Επιτροπή γνώριζε τις δυσχέρειες όσον αφορά την εκτίμηση των μεριδίων αγοράς που κατείχαν οι επίμαχες εταιρίες στην αγορά των νωπών μπανανών. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ωστόσο με βάση τα αριθμητικά στοιχεία που παρέσχε η Επιτροπή, χωρίς να ζητήσει συμπληρωματικές πληροφορίες ή να εξετάσει τα προβλήματα που επισημάνθηκαν. Επίσης, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση απορρίπτοντας, στη σκέψη 352 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την επιχειρηματολογία των εταιριών Dole που βασίζεται στη διάκριση μεταξύ κίτρινων και πράσινων μπανανών και επικυρώνοντας τη θέση της Επιτροπής ότι για τον υπολογισμό των μεριδίων αγοράς έπρεπε να ληφθεί υπόψη μόνο η νωπή μπανάνα.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 80 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 82 και 83 των προτάσεών της, αφενός, η Dole Food περιορίστηκε στο να προβάλλει, με τα δικόγραφα της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ότι τα μερίδια αγοράς που έλαβε υπόψη η Επιτροπή ήταν υπερβολικά. Ειδικότερα, η Dole Food ουδόλως αναφέρεται σε υπολογισμό εις διπλούν των μπανανών λόγω των πωλήσεων πράσινων μπανανών μεταξύ εισαγωγέων, αλλά περιορίστηκε στο να προσάψει στην Επιτροπή, σε υποσημείωση, ότι άθροισε τις πωλήσεις κίτρινων και πράσινων μπανανών.
- 81 Αφετέρου, η Dole Food παραδέχθηκε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, ότι δεν ανέπτυξε διεξοδικά το αντικείμενο της επιχειρηματολογίας που περιλαμβάνεται στα δικόγραφα αυτά κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.
- 82 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεδομένου ότι το σημείο αυτό δεν εκτέθηκε με επαρκή σαφήνεια ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν εξέτασε διεξοδικά το ζήτημα αυτό στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.
- 83 Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως των αποφάσεων την οποία υπέχει το Γενικό Δικαστήριο δεν έχει την έννοια ότι το Γενικό Δικαστήριο υποχρεούται να απαντά λεπτομερώς σε κάθε προβαλλόμενο από τον προσφεύγοντα επιχείρημα, ειδικότερα εάν δεν είναι αρκούντως σαφές και ακριβές (απόφαση FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-120/06 P και C-121/06 P, EU:C:2008:476, σκέψη 91 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 84 Συνεπώς, το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

Επί του δεύτερου και τρίτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον μη σαφή προσδιορισμό των στοιχείων περί των επαφών για τον προκαθορισμό των τιμών και των παραμέτρων που επηρεάζουν τον καθορισμό των τιμών που συνιστούν περιορισμό του ανταγωνισμού

– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 85 Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, καταλήγοντας, στη σκέψη 261 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στο ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται, κατά την εκτίμηση του ζητήματος αν η ανταλλαγή πληροφοριών συνιστά εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού, να διευκρινίσει εκείνα τα στοιχεία των συζητήσεων τα οποία εμπίπτουν σε έναν τέτοιο εξ αντικειμένου περιορισμό, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.
- 86 Οι εταιρίες Dole επισημαίνουν ότι ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου υποστήριξαν ότι η περιγραφή στην επίδικη απόφαση των θεμάτων που αφορούσαν οι επαφές για τον προκαθορισμό των τιμών ήταν πολύ γενική και επομένως δεν τους παρείχε τη δυνατότητα να καθορίσουν με βεβαιότητα τη μελλοντική συμπεριφορά τους στην αγορά και να προσδιορίσουν αν η εκτίμηση της Επιτροπής ήταν ορθή. Επιπλέον, δεδομένου ότι η συχνότητα και η περιοδικότητα της ανταλλαγής πληροφοριών συνιστά σημαντικό παράγοντα για την εκτίμηση της νομιμότητας των ανταλλαγών αυτών, θα έπρεπε απαραιτήτως, για τον καθορισμό της συχνότητας και της περιοδικότητας αυτής, να διευκρινίσει η Επιτροπή ποια είναι τα θέματα που θεωρούνται ότι περιλαμβάνονται στην παράβαση.
- 87 Το Γενικό Δικαστήριο, απορρίπτοντας τα επιχειρήματα αυτά με το σκεπτικό ότι δεν απέκλειτο στην Επιτροπή να καταρτίσει εξαντλητικό κατάλογο των παραμέτρων που μπορούσαν να θεωρηθούν ως αθέμιτες στον επίμαχο τομέα, δεν έλαβε υπόψη, αφενός, ότι οι συζητήσεις για παραμέτρους που ενδέχεται να είναι σημαντικές για τον καθορισμό των τιμών δεν είναι όλες αρκούντως βλαπτικές, ώστε να χαρακτηριστούν εξ αντικειμένου περιορισμοί του ανταγωνισμού. Αφετέρου, δεν απαντήθηκε το επιχείρημα σχετικά με την ανάγκη καταρτίσεως εξαντλητικού καταλόγου προκειμένου να μπορεί η επιχείρηση να ελέγξει την ορθότητα της συλλογιστικής της Επιτροπής, όπως επί παραδείγματι της συλλογιστικής για τη συχνότητα των επαφών που κρίνονται από αυτήν ως επιλήψιμες.
- 88 Με το τρίτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε επίσης σε πλάνη, κρίνοντας, στις σκέψεις 265, 266 και 376 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή περιέγραψε με επαρκή σαφήνεια τις παραμέτρους καθορισμού των τιμών για τις οποίες η ανταλλαγή πληροφοριών συνιστά εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού.
- 89 Επισημαίνουν ότι, σύμφωνα με την επίδικη απόφαση, η ανταλλαγή πληροφοριών για τις ποσότητες δεν εντάσσεται στην παράβαση που διαπιστώθηκε σε βάρος τους, ενώ, με το υπόμνημα αντικρούσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η Επιτροπή είχε παράσχει λεπτομερή περιγραφή των επαφών που συνιστούν την παράβαση, στην οποία περιλαμβάνονταν οι εν λόγω πληροφορίες.
- 90 Με τις εν λόγω σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 136, 149 και 185 της επίδικης αποφάσεως, οι ως άνω ανταλλαγές σχετικά με τις ποσότητες δεν εμπίπτουν στην επιλήψιμη συμπεριφορά, διότι οι ανταλλαγές αυτές έλαβαν χώρα πριν από τις επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών. Η διαπίστωση αυτή όμως είναι εσφαλμένη, δεδομένου ότι στις εν λόγω σκέψεις επισημαίνεται ότι οι ανταλλαγές πληροφοριών για τις ποσότητες έλαβαν χώρα ταυτόχρονα με τις ως άνω επαφές. Επομένως, αντίθετα προς όσα έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, από την επίδικη απόφαση δεν προκύπτει σαφώς ότι οι εν λόγω ανταλλαγές δεν εμπίπτουν στις επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών.

- 91 Ομοίως, δεν προκύπτει σαφώς ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι οι ανεπίσημες ανταλλαγές για τη βιομηχανία γενικώς εντάσσονταν στην παράβαση. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε εάν το συγκεκριμένο αυτό θέμα παραλείφθηκε σκοπίμως από τον κατάλογο των φερόμενων ως επιλήψιμων θεμάτων τα οποία εντόπισε η Επιτροπή.
- 92 Έτσι, το συμπέρασμα του Γενικού Δικαστηρίου βασίζεται σε παραμόρφωση του περιεχομένου της επίδικης αποφάσεως και του υπομνήματος αντικρούσεως της Επιτροπής. Η μη διευκρίνιση των θεμάτων αυτών δεν επέτρεψε στις εταιρίες Dole να ελέγξουν τη βασιμότητα της συλλογιστικής της Επιτροπής όσον αφορά τον χαρακτηρισμό ορισμένων συμπεριφορών ως εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού και όσον αφορά τον προσδιορισμό της συχνότητας των επαφών.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 93 Κατά πάγια νομολογία, αφενός, η επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξεως και να επιτρέπει να διαφανεί κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εκδίδει την πράξη, ούτως ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του. Όσον αφορά, ειδικότερα, την αιτιολογία των ατομικών αποφάσεων, η υποχρέωση αιτιολογήσεως των αποφάσεων αυτών έχει ως σκοπό, εκτός από το να καθιστά δυνατό τον έλεγχο νομιμότητας, να παρέχει στον ενδιαφερόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση ενδεχομένως βαρύνεται με πλημμέλεια λόγω της οποίας θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της (απόφαση Ziegler κατά Επιτροπής, C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 115 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 94 Αφετέρου, η απαίτηση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, ιδίως δε του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλόμενων λόγων και του συμφέροντος που ενδέχεται να έχουν οι αποδέκτες της πράξεως ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά να τους παρασχεθούν εξηγήσεις. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα όχι μόνο του περιεχομένου της αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (απόφαση Ziegler κατά Επιτροπής, EU:C:2013:513, σκέψη 116 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 95 Εν προκειμένω, πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο παρέθεσε, στις σκέψεις 253 έως 255 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τις δηλώσεις των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων σχετικά με τις πληροφορίες που ανταλλάσσονταν κατά τις επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών.
- 96 Στη σκέψη 256 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε συναφώς ότι η Επιτροπή είχε προσδιορίσει δύο ειδών πληροφορίες, ήτοι, τις παραμέτρους που επηρεάζουν τις τιμές, δηλαδή τις παραμέτρους βάσει των οποίων καθορίζονταν οι τιμές αναφοράς της επόμενης εβδομάδας, καθώς και τις τάσεις των τιμών και τους δείκτες των τιμών αναφοράς για την επόμενη εβδομάδα, πριν τον καθορισμό των εν λόγω τιμών αναφοράς.
- 97 Ακολούθως, στις σκέψεις 262 έως 264 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, κατά τις δηλώσεις των εταιριών Dole, οι επαφές αφορούσαν παραμέτρους που επηρεάζουν την προσφορά σε σχέση με τη ζήτηση, τις συνθήκες της αγοράς και την εξέλιξη των τιμών.
- 98 Τέλος, στις σκέψεις 266 και 376 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι εταιρίες Dole δεν αμφισβητούσαν τη διαπίστωση της Επιτροπής ότι τα στοιχεία σχετικά με τις εισαγωγές δεν εντάσσονταν στις επαφές για τον προκαθορισμό των τιμών.

- 99 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Γενικό Δικαστήριο καλώς εκτίμησε, χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, ότι η Επιτροπή προσδιόρισε, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, την επιλήψιμη συμπεριφορά με επαρκή σαφήνεια και εκπλήρωσε επομένως την υποχρέωσή της αιτιολογήσεως.
- 100 Ειδικότερα, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 261 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το άρθρο 253 ΕΚ δεν επιβάλλει στην Επιτροπή να απαριθμήσει εξαντλητικά, με την επίδικη απόφαση, τις παραμέτρους που δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ανταλλαγής μεταξύ ανταγωνιστών.
- 101 Κατά συνέπεια το δεύτερο και το τρίτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα.

Επί του τετάρτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τις ευθύνες των εργαζομένων κατά τις επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών

- 102 Με το τέταρτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο διότι δεν εξέτασε το επιχείρημά τους κατά το οποίο οι εργαζόμενοι της Chiquita και της DFFE δεν μπορούσαν να ανταλλάξουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις τάσεις των τιμών αναφοράς, επειδή δεν είχαν τελικώς την εξουσία να καθορίζουν τις τιμές αναφοράς, πράγμα που δεν αμφισβήτησε η Επιτροπή. Κατ' αυτές, το γεγονός αυτό συνεπάγεται ότι το σύνολο των εν λόγω συζητήσεων δεν μπορούσε να μειώσει αρκούντως την αβεβαιότητα, ώστε να καταστεί δυνατός ο συντονισμός των τιμών αναφοράς. Έτσι, αντίθετα προς όσα έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, οι εταιρίες Dole δεν περιορίστηκαν απλώς στο να προβάλλουν ότι η συμπεριφορά των εμπλεκόμενων στις ανταλλαγές αυτές εργαζομένων δεν μπορούσε να αποδοθεί στην εταιρία τους.
- 103 Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, η επιχειρηματολογία των εταιριών Dole στηρίζεται σε εσφαλμένη κατανόηση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε διεξοδικά, στις σκέψεις 578 έως 582 της εν λόγω αποφάσεως, την επιχειρηματολογία τους σχετικά με τις ευθύνες των εμπλεκόμενων εργαζομένων.
- 104 Κατά συνέπεια, το τέταρτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως είναι παντελώς αβάσιμο.

Επί του πέμπτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον χαρακτηρισμό των επαφών με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών ως επαφών που συνιστούν εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού

– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 105 Με το πέμπτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι οι επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών συνιστούν εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού, υπέπεσε σε πλάνη ως προς τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών. Κατ' αυτές, η ανταλλαγή πληροφοριών δεν μπορεί να θεωρηθεί ως δυνάμενη να εξαλείψει τις αβεβαιότητες ως προς τη μελετώμενη από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις συμπεριφορά στον τομέα του καθορισμού των πραγματικών τιμών.
- 106 Συγκεκριμένα, αφενός, οι επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών διενεργήθηκαν από εργαζόμενους οι οποίοι δεν είχαν την ευθύνη του καθορισμού των τιμών αναφοράς. Αφετέρου, στον βαθμό που οι επαφές αυτές αφορούσαν τις τάσεις των τιμών αναφοράς, δεν μπορούσαν να μειώσουν την αβεβαιότητα ως προς τις πραγματικές τιμές. Συναφώς, όλοι οι φορείς της αγοράς που εμπλέκονται στην έρευνα της Επιτροπής δήλωσαν ότι οι τιμές αναφοράς απείχαν πολύ από τις

πραγματικές τιμές. Περαιτέρω, η Επιτροπή δεν διαπίστωσε εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού όσον αφορά το ίδιο είδος ανταλλαγής πληροφοριών στην περίπτωση δύο άλλων επιχειρήσεων.

- ¹⁰⁷ Στις σκέψεις 540, 541, 548 και 549 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματα αυτά μεταθέτοντας στις εταιρίες Dole το βάρος αποδείξεως του ότι η ανταλλαγή πληροφοριών δεν μπορούσε να εξαλείψει τις αβεβαιότητες ως προς την εξέλιξη των πραγματικών τιμών. Πάντως, στην Επιτροπή απόκειται να αποδείξει ότι η ανταλλαγή πληροφοριών είναι παραβατικής φύσεως. Κατά τις εταιρίες Dole, σύμφωνα με τη νομολογία, για την απόδειξη της υπάρξεως εξ αντικειμένου περιορισμού στον ανταγωνισμό δεν αρκεί το γεγονός ότι η ανταλλαγή πληροφοριών ασκεί επιρροή στις τιμές. Η Επιτροπή, ωστόσο, δεν μπορούσε να προσκομίσει τέτοια αποδεικτικά στοιχεία, εφόσον δεν υφίστατο αξιόπιστη σχέση μεταξύ των μεταβολών της τιμής αναφοράς και των μεταβολών της πραγματικής τιμής.
- ¹⁰⁸ Εξάλλου, στον βαθμό που το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα των εταιριών Dole που αντλείται από τις δηλώσεις άλλης επιχειρήσεως κρίνοντας, στη σκέψη 516 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «οι δηλώσεις της επιχειρήσεως αυτής πρέπει να εξεταστούν εντός του πλαισίου τους, λαμβανομένου δηλαδή υπόψη ότι προέρχονται από επιχείρηση αποδέκτρια της ανακοινώσεως αιτιάσεων, η οποία αμφισβητεί την καταλογιζόμενη, αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, συμπεριφορά», οι εν λόγω εταιρίες προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας και δεν έλαβε υπόψη ότι η Επιτροπή φέρει το βάρος αποδείξεως.
- ¹⁰⁹ Τέλος, οι εταιρίες Dole υποστηρίζουν ότι οι επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών για τις παραμέτρους διαμορφώσεως των τιμών δεν μπορούσαν να εξαλείψουν τις αβεβαιότητες ως προς τη μελετώμενη από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις συμπεριφορά. Ειδικότερα, επισημαίνουν ότι το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ανταλλαγές για ζητήματα του κλάδου αφορούσαν κατά κανόνα «ανώδυνα» ζητήματα, ότι η επίδικη απόφαση δεν συμπεριέλαβε στην παράβαση τις πληροφορίες με αντικείμενο τις ποσότητες και ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι καιρικές συνθήκες ήταν δημόσιες πληροφορίες που θα μπορούσαν να ληφθούν και από άλλες πηγές.
- ¹¹⁰ Στον βαθμό που το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών αποκάλυπταν την προσέγγιση που υιοθετούσαν οι ανταγωνιστές για τις παραμέτρους αυτές, οι εταιρίες Dole υποστηρίζουν ότι, βάσει της σχετικής νομολογίας, δεν είναι δυνατός ο χαρακτηρισμός της ανταλλαγής απόψεων για τις καιρικές συνθήκες ως εξ αντικειμένου περιορισμός του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι οι συζητήσεις αυτές απείχαν πολύ από τον καθορισμό των πραγματικών τιμών και δεν μπορούσαν να μειώσουν την αβεβαιότητα και να καταστήσουν δυνατό τον συντονισμό των τιμών των προϊόντων αυτών.
- Εκτίμηση του Δικαστηρίου
- ¹¹¹ Διαπιστώνεται ότι, αντιθέτως προς όσα ισχυρίζεται η Επιτροπή, οι εταιρίες Dole δεν περιορίζονται στο να ζητήσουν από το Δικαστήριο νέα εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, αλλά προβάλλουν υποτιθέμενες πλάνες περί το δίκαιο στις οποίες υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο. Επομένως, το πρώτο σκέλος είναι παραδεκτό.
- ¹¹² Επί της ουσίας, πρέπει να υπομνησθεί ότι, για να εμπίπτει συμφωνία, απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων ή εναρμονισμένη πρακτική στην απαγόρευση την οποία προβλέπει το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει να έχει «ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα» την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς.

- 113 Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι ορισμένα είδη συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων είναι αρκούντως επιζήμια για τον ανταγωνισμό ώστε να μην απαιτείται εξέταση των αποτελεσμάτων τους (απόφαση CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 49 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 114 Η νομολογία αυτή στηρίζεται στο γεγονός ότι ορισμένες μορφές συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων μπορούν να λογίζονται, ως εκ της φύσεώς τους, ως παραβιάζουσες την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού (απόφαση CB κατά Επιτροπής, EU:C:2014:2204, σκέψη 50 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 115 Έτσι, δεν αμφισβητείται ότι ορισμένες μορφές συμπαιγνίας, όπως αυτές που οδηγούν στον οριζόντιο καθορισμό των τιμών από συμπράξεις, μπορεί να λογίζονται ως δυνάμενες να έχουν τέτοια δυσμενή αποτελέσματα ειδικότερα επί των τιμών, της ποσότητας ή της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών ώστε, για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, να παρέλκει η απόδειξη ότι έχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα στην αγορά. Πράγματι, από την πείρα προκύπτει ότι τέτοιες πρακτικές επιφέρουν μειώσεις της παραγωγής και αυξήσεις τιμών, με τελικό αποτέλεσμα την κακή κατανομή των πόρων σε βάρος, ειδικότερα, των καταναλωτών (απόφαση CB κατά Επιτροπής, EU:C:2014:2204, σκέψη 51 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 116 Αν από την ανάλυση του περιεχομένου μιας μορφής συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων δεν προκύψει ότι αυτός είναι αρκούντως επιζήμιος για τον ανταγωνισμό, πρέπει να εξεταστούν τα αποτελέσματά του και, για να προσδιοριστεί αν η συμπεριφορά αυτή περιλαμβάνεται σ' αυτές που αναφέρει το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει να συντρέχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι πράγματι ο ανταγωνισμός είτε παρεμποδίστηκε, είτε περιορίστηκε, είτε νοθεύτηκε αισθητά (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση CB κατά Επιτροπής, EU:C:2014:2204, σκέψη 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 117 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, για να εκτιμηθεί αν μια μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων είναι αρκούντως επιζήμια για τον ανταγωνισμό, ώστε να εκληφθεί ως εξ αντικείμενου περιορισμός του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει να κρίνεται ιδίως με βάση το αντικείμενό της, τους σκοπούς που επιδιώκει, καθώς και το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται. Κατά την εκτίμηση των ανωτέρω παραμέτρων, πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη το είδος των επηρεαζόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών καθώς και οι πραγματικές συνθήκες της λειτουργίας και της διαρθρώσεως της εν λόγω αγοράς ή των εν λόγω αγορών (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση CB κατά Επιτροπής, EU:C:2014:2204, σκέψη 53 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 118 Επιπλέον, μολονότι η πρόθεση των μερών δεν συνιστά στοιχείο αναγκαίο για τον προσδιορισμό του περιοριστικού χαρακτήρα μιας μορφής συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων, ουδόλως απαγορεύεται στις αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές ή στα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα και τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης να τη λαμβάνουν υπόψη (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση CB κατά Επιτροπής, EU:C:2014:2204, σκέψη 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 119 Όσον αφορά ειδικότερα την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών, υπενθυμίζεται ότι τα κριτήρια συντονισμού και συνεργασίας, τα οποία αποτελούν συστατικά στοιχεία μιας εναρμονισμένης πρακτικής, πρέπει να νοούνται υπό το φως της αντιλήψεως που είναι συνυφασμένη με τις σχετικές προς τον ανταγωνισμό διατάξεις της Συνθήκης, κατά την οποία κάθε επιχειρηματίας πρέπει να καθορίζει αυτόνομα την πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στην κοινή αγορά (απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ., C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 120 Μολονότι αυτή η απαίτηση αυτονομίας δεν αποκλείει το δικαίωμα των επιχειρηματιών να προσαρμόζονται επιτηδείως στη διαπιστούμενη ή αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, εντούτοις αντιτίθεται αυστηρώς σε κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ των επιχειρηματιών αυτών δυνάμενη είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά υπάρχοντος ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά είτε να αποκαλύψει σε έναν ανταγωνιστή τη συμπεριφορά που ο επιχειρηματίας έχει αποφασίσει ή σκέπτεται να ακολουθήσει στην αγορά, όταν οι επαφές αυτές έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα

τη δημιουργία συνθηκών ανταγωνισμού που δεν συμβαδίζουν με τις συνήθεις συνθήκες της εν λόγω αγοράς, λαμβανομένων υπόψη της φύσεως των προϊόντων ή των παρεχομένων υπηρεσιών, του μεγέθους και του αριθμού των επιχειρήσεων και του όγκου της εν λόγω αγοράς (απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ., EU:C:2009:343, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 121 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών αντίκειται δυνητικώς στους κανόνες περί ανταγωνισμού όταν μετριάξει ή εξαλείφει τον βαθμό αβεβαιότητας ως προς τη λειτουργία της αγοράς, με αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων (αποφάσεις Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, C-194/99 P, EU:C:2003:527, σκέψη 86, και T-Mobile Netherlands κ.λπ., EU:C:2009:343, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 122 Ειδικότερα, πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει αντικείμενο αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού τυχόν ανταλλαγή πληροφοριών δυνάμενη να εξαλείψει τις αβεβαιότητες που διακατέχουν τους ενδιαφερομένους ως προς την ημερομηνία, το εύρος και τις λεπτομέρειες της προσαρμογής στην αγορά την οποία οι οικείες επιχειρήσεις πρόκειται να θέσουν σε εφαρμογή (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ., EU:C:2009:343, σκέψη 41).
- 123 Εξάλλου, μία εναρμονισμένη πρακτική μπορεί να έχει αντικείμενο αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού μολονότι δεν συνδέεται ευθέως με τις τιμές καταναλωτή. Συγκεκριμένα, το γράμμα του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ αποκλείει την ερμηνεία ότι απαγορεύονται μόνον οι εναρμονισμένες πρακτικές που επηρεάζουν άμεσα τις τιμές που καταβάλλουν οι τελικοί καταναλωτές (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ., EU:C:2009:343, σκέψη 36).
- 124 Αντιθέτως, όπως προκύπτει από το άρθρο 81, παράγραφος 1, στοιχείο α', ΕΚ, μια εναρμονισμένη πρακτική μπορεί να έχει αντικείμενο αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, εφόσον συνίσταται «στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής» (απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ., EU:C:2009:343, σκέψη 37).
- 125 Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 81 ΕΚ σκοπεί, όπως και οι λοιποί κανόνες ανταγωνισμού που περιλαμβάνει η Συνθήκη, στην προστασία όχι μόνον των άμεσων συμφερόντων των ανταγωνιστών ή των καταναλωτών αλλά και της διαρθρώσεως της αγοράς και κατ' επέκταση του ίδιου του ανταγωνισμού. Επομένως, η διαπίστωση ότι μια εναρμονισμένη πρακτική έχει αντικείμενο αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού δεν μπορεί να εξαρτάται από τη διαπίστωση της υπάρξεως άμεσου δεσμού μεταξύ αυτής και των τιμών καταναλωτή (απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ., EU:C:2009:343, σκέψεις 38 και 39).
- 126 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής ενέχει, εκτός από τη συνεννόηση μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, και συμπεριφορά στην αγορά συνακόλουθη προς αυτή τη συνεννόηση και αιτιώδη συνάφεια μεταξύ των δύο αυτών στοιχείων (απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ., EU:C:2009:343, σκέψη 51 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 127 Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι τεκμαίρεται, πλην αποδείξεως περί του αντιθέτου η οποία βαρύνει τους ενδιαφερόμενους επιχειρηματίες, ότι οι μετέχουσες στη συνεννόηση επιχειρήσεις που εξακολουθούν να δρουν στην αγορά λαμβάνουν υπόψη τις πληροφορίες που έχουν ανταλλάξει με τους ανταγωνιστές τους για να καθορίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά αυτή. Ειδικότερα, το Δικαστήριο κατέληξε ότι μια τέτοια συνεννόηση εμπίπτει στο άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, έστω και αν δεν εκδηλώνονται στην αγορά τα αποτελέσματα του περιορισμού του ανταγωνισμού (απόφαση T-Mobile Netherlands κ.λπ., EU:C:2009:343, σκέψη 51 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 128 Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε στις σκέψεις 442 έως 585 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως την επιχειρηματολογία των εταιριών Dole σχετικά με τη σημασία των τιμών αναφοράς στον κλάδο της μπανάνας και την ευθύνη των εργαζομένων της Dole Food που εμπλέκονταν στις επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών.

- 129 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στις σκέψεις 115 και 116 των προτάσεών της, από τις ιδιαιτέρως αναλυτικές διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου προκύπτει, πρώτον, ότι οι εταιρίες Dole και άλλες επιχειρήσεις του κλάδου της μπανάνας είχαν διμερείς επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών, στο πλαίσιο των οποίων συζητούσαν τις τιμές αναφοράς τους και συγκεκριμένες τάσεις των τιμών. Εξάλλου, η διαπίστωση αυτή του Γενικού Δικαστηρίου δεν αμφισβητήθηκε από τις εταιρίες Dole.
- 130 Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στη σκέψη 574 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι τιμές αναφοράς ήταν σημαντικές για τη συγκεκριμένη αγορά εφόσον, αφενός, αποτελούσαν τουλάχιστον σημεία, τάσεις ή ενδείξεις σχετικά με την εξέλιξη της τιμής της μπανάνας και ήταν σημαντικές για το εμπόριο της μπανάνας και τον καθορισμό των τιμών και, αφετέρου, ότι, σε ορισμένες συναλλαγές, οι πραγματικές τιμές συνδέονταν ευθέως με τις τιμές αναφοράς.
- 131 Τρίτον, στη σκέψη 580 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι εργαζόμενοι της Dole που εμπλέκονταν στις επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών συμμετείχαν στις εσωτερικές συσκέψεις με αντικείμενο την τιμολογιακή πολιτική.
- 132 Περαιτέρω, οι εν λόγω διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, αφενός, βασίζονται κατά μεγάλο μέρος στις δηλώσεις της Dole Food και, αφετέρου, οι εταιρίες Dole δεν προέβαλαν καμία αιτίαση περί παραμορφώσεως.
- 133 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Γενικό Δικαστήριο καλώς έκρινε, χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, ότι συνέτρεχαν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις εφαρμογής του τεκμηρίου που αναφέρεται στη σκέψη 127 της παρούσας αποφάσεως, οπότε αβασίμως του προσάπτουν οι εταιρίες Dole ότι παραβίασε τις αρχές περί του βάρους αποδείξεως και περί του τεκμηρίου αθωότητας.
- 134 Συνάγεται επίσης ότι το Γενικό Δικαστήριο καλώς έκρινε, όπως το έπραξε στις σκέψεις 553 και 585 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, ότι η Επιτροπή ορθώς συνήγαγε ότι οι επαφές με αντικείμενο τον προκαθορισμό των τιμών, οι οποίες παρείχαν σε καθέναν από τους μετέχοντες τη δυνατότητα να περιορίζει την αβεβαιότητα όσον αφορά τη συμπεριφορά των ανταγωνιστών, είχαν ως αντικείμενο τη διαμόρφωση συνθηκών ανταγωνισμού αναντίστοιχων προς τις κανονικές συνθήκες της αγοράς και αποτελούσαν επομένως εναρμονισμένη πρακτική με αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ.
- 135 Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί το πέμπτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως και, ως εκ τούτου, ο λόγος αυτός στο σύνολό του.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, αντλούμενου από εσφαλμένο υπολογισμό του προστίμου

Επί του πρώτου σκέλους του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον συνυπολογισμό των πωλήσεων προς εταιρίες που δεν μετείχαν στη φερόμενη παράβαση

– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 136 Με το πρώτο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη υπολογίζοντας το πρόστιμο βάσει ιδίως των πωλήσεων που πραγματοποίησαν θυγατρικές της Dole Food οι οποίες δεν εμπλέκονταν στη διαπιστωθείσα παράβαση.
- 137 Υπενθυμίζουν ότι, κατά την ανακοίνωση αιτιάσεων και την επίδικη απόφαση, η μόνη εταιρία που κατηγορήθηκε για συμμετοχή στην παράβαση ήταν η DFFE, εφόσον η Dole Food ενεπλάκη στην παράβαση και θεωρήθηκε υπεύθυνη μόνον ως μητρική εταιρία. Στις σκέψεις όμως 619 έως 623 της

αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι η παράβαση διεπράχθη από την Dole Food, ότι το επιχείρημα περί αυτοτέλειας των θυγατρικών της εντάσσεται στην επιχειρηματολογία περί απαραίτητου διαχωρισμού των πράσινων από τις κίτρινες μπανάνες, ότι είναι αλυσιτελές και, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμο.

- 138 Με την εκτίμηση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε εσφαλμένα το επιχείρημα των εταιριών Dole ότι δεν είναι δυνατό να επιβληθούν πρόστιμα υπολογιζόμενα βάσει των πωλήσεων μπανανών που πραγματοποιήθηκαν από εταιρίες του ομίλου Dole οι οποίες δεν συμμετείχαν στην παράβαση και οι οποίες μεταπώλησαν μπανάνες της DFFE. Επομένως, κακώς υπολογίστηκε το πρόστιμο βάσει των πωλήσεων που πραγματοποίησαν οι άλλες θυγατρικές της Dole Food.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 139 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 134 των προτάσεών της, η επιχειρηματολογία της Dole Food ανάγεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου περί ευθύνης των μητρικών εταιριών για παραβάσεις των κανόνων περί συμπράξεων εκ μέρους των θυγατρικών εταιριών τους που ανήκουν σ' αυτές κατά 100 %.
- 140 Κατά τη νομολογία αυτή, η έννοια της επιχειρήσεως καλύπτει κάθε οντότητα η οποία ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος που τη διέπει και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς της. Πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έννοια αυτή δηλώνει μια οικονομική ενότητα, μολονότι, από νομικής απόψεως, η ενότητα αυτή αποτελείται από πλείονα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Στην περίπτωση που μια τέτοια οικονομική οντότητα παραβιάζει τους κανόνες του ανταγωνισμού, φέρει, κατά την αρχή του προσωποπαγούς της ευθύνης, την ευθύνη για την παράβαση αυτή (απόφαση Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά Alliance One International κ.λπ., C-628/10 P και C-14/11 P, EU:C:2012:479, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 141 Το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), ορίζει ότι η Επιτροπή δύναται να επιβάλει πρόστιμα σε επιχειρήσεις που παραβαίνουν τις διατάξεις του άρθρου 81 ΕΚ υπό τον όρο, για καθεμία από τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην παράβαση, το πρόστιμο να μην υπερβαίνει το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος.
- 142 Η διάταξη αυτή αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στη διασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, το οποίο δικαιολογεί τη συνεκτίμηση του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της οικείας επιχειρήσεως, δηλαδή των συνολικών πόρων του αυτοργού της παραβάσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Lafarge κατά Επιτροπής, C-413/08 P, EU:C:2010:346, σκέψη 102 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 143 Συγκεκριμένα, η συνεκτίμηση της οικονομικής δυνατότητας της επιχειρήσεως στην οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις δικαιολογείται επειδή ακριβώς επιδιώκεται να έχει το πρόστιμο επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα (βλ. απόφαση Lafarge κατά Επιτροπής, EU:C:2010:346, σκέψη 104).
- 144 Επομένως, η Επιτροπή οφείλει να αξιολογεί, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση και λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου καθώς και των σκοπών του καθεστώτος κυρώσεων το οποίο έχει θεσπίσει ο κανονισμός 1/2003, τις συνέπειες που πρέπει να έχουν οι κυρώσεις στη συγκεκριμένη επιχείρηση, λαμβάνοντας υπόψη τον κύκλο εργασιών που αντικατοπτρίζει την πραγματική οικονομική κατάσταση της επιχειρήσεως αυτής την περίοδο κατά την οποία διαπράχθηκε η παράβαση (απόφαση Britannia Alloys & Chemicals κατά Επιτροπής, C-76/06 P, EU:C:2007:326, σκέψη 25).

- ¹⁴⁵ Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη, για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, τόσο τον συνολικό κύκλο εργασιών της επιχειρήσεως, που αποτελεί ένδειξη, έστω κατά προσέγγιση και ατελή, του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, όσο και το ποσοστό του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα εμπορεύματα που συνιστούν το αντικείμενο της παραβάσεως και που μπορεί, ως εκ τούτου, να είναι ενδεικτικό της εκτάσεως της παραβάσεως αυτής (αποφάσεις *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, 100/80 έως 103/80, EU:C:1983:158, σκέψη 121· *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, EU:C:2005:408, σκέψη 243, καθώς και *Archer Daniels Midland* και *Archer Daniels Midland Ingredients* κατά Επιτροπής, C-397/03 P, EU:C:2006:328, σκέψη 100).
- ¹⁴⁶ Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μολονότι το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 παρέχει στην Επιτροπή ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως, εντούτοις περιορίζει την άσκηση της δυνατότητας αυτής θεσπίζοντας αντικειμενικά κριτήρια με τα οποία η Επιτροπή πρέπει να συμμορφώνεται. Συγκεκριμένα, αφενός, υπάρχει ένα αριθμητικά προσδιορίσιμο και απόλυτο ανώτατο όριο σε σχέση με το ποσό του προστίμου που μπορεί να επιβληθεί σε μια επιχείρηση και, ως εκ τούτου, το ανώτατο ποσό του προστίμου που μπορεί να επιβληθεί σε ορισμένη επιχείρηση είναι εκ των προτέρων προσδιορίσιμο. Αφετέρου, η άσκηση της εν λόγω διακριτικής ευχέρειας οριοθετείται από τους κανόνες συμπεριφοράς με τους οποίους η Επιτροπή αυτοδεσμεύθηκε μέσω της ανακοινώσεως περί συνεργασίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Schindler Holding* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψη 58).
- ¹⁴⁷ Συναφώς, κατά το σημείο 13 των κατευθυντήριων γραμμών, «[γ]ια τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου, η Επιτροπή θα χρησιμοποιεί την αξία των πωλήσεων των προϊόντων ή υπηρεσιών που πραγματοποιήθηκαν από την επιχείρηση, με τις οποίες η παράβαση σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα [...], στον σχετικό γεωγραφικό χώρο εντός του ΕΟΧ». Στο σημείο 6 των ίδιων κατευθυντήριων γραμμών, διευκρινίζεται ότι «ο συνδυασμός της αξίας των πωλήσεων με τις οποίες σχετίζεται η παράβαση και της διάρκειάς [της] θεωρείται ως κατάλληλη βάση υπολογισμού για να προσδιοριστεί η οικονομική σημασία της παράβασης καθώς και το σχετικό βάρος της συμμετοχής κάθε επιχείρησης σε αυτήν».
- ¹⁴⁸ Επομένως, το σημείο 13 των κατευθυντήριων γραμμών έχει σκοπό να προσδιορίσει ως βάση αναφοράς για τον υπολογισμό του επιβαλλόμενου σε επιχείρηση προστίμου ένα ποσό που αντικατοπτρίζει την οικονομική σημασία και το σχετικό βάρος της συγκεκριμένης επιχειρήσεως στο πλαίσιο της παραβάσεως. Κατά συνέπεια, μολονότι η έννοια της αξίας των πωλήσεων περί της οποίας γίνεται λόγος στο σημείο 13 δεν μπορεί, ασφαλώς, να επεκτείνεται κατά τρόπον ώστε να καλύψει τις πωλήσεις της οικείας επιχειρήσεως οι οποίες δεν εμπίπτουν ευθέως ή εμμέσως στο πεδίο εφαρμογής της προσαπτόμενης συμπτύξεως, εντούτοις, ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει η διάταξη αυτή θα θιγόταν αν η ως άνω έννοια έπρεπε να νοηθεί ως αφορώσα μόνον τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιείται αποκλειστικά με τις πωλήσεις οι οποίες αποδεικνύεται ότι όντως επηρεάστηκαν από την εν λόγω σύμπτξη (απόφαση *Team Relocations* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-444/11 P, EU:C:2013:464, σκέψη 76).
- ¹⁴⁹ Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο συνολικός κύκλος εργασιών από τις πωλήσεις προϊόντων που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως συνιστά την καλύτερη ένδειξη περί της οικονομικής σημασίας της παραβάσεως αυτής (απόφαση *Guardian Industries* και *Guardian Europe* κατά Επιτροπής, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, σκέψη 59).
- ¹⁵⁰ Επομένως το Γενικό Δικαστήριο δεν πλανήθηκε, εν προκειμένω, περί το δίκαιο κρίνοντας, στη σκέψη 622 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι, για τον προσδιορισμό της αξίας των άμεσα ή έμμεσα σχετιζόμενων με την παράβαση πωλήσεων προϊόντων ή υπηρεσιών που πραγματοποιήθηκαν από την επιχείρηση, σύμφωνα με το σημείο 13 των κατευθυντήριων γραμμών, έλαβε υπόψη, εκτός από τις πωλήσεις κίτρινων μπανανών που πραγματοποίησε η DFFE, και τις πωλήσεις που πραγματοποίησαν οι λοιπές εταιρίες του ομίλου, επικεφαλής του οποίου είναι η Dole Food.
- ¹⁵¹ Επομένως, το πρώτο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου σκέλους του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με τον υπολογισμό εις διπλούν ορισμένων πωλήσεων

– Επιχειρηματολογία των εταιριών Dole

- 152 Με το δεύτερο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, οι εταιρίες Dole ισχυρίζονται ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη κατά τον προσδιορισμό του προστίμου υπολογίζοντας εις διπλούν τις ίδιες μπανάνες. Συγκεκριμένα, στον κύκλο εργασιών που ελήφθη υπόψη περιελήφθησαν οι πωλήσεις μπανανών της DFFE προς τρίτη επιχείρηση και οι πωλήσεις των ίδιων μπανανών από άλλη θυγατρική της Dole Food η οποία τις είχε αγοράσει από την εν λόγω τρίτη επιχείρηση.
- 153 Στη σκέψη 630 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα αυτό, αφενός, αμφισβητώντας την ακρίβεια των αριθμητικών στοιχείων, ενώ η Επιτροπή δεν εξέφρασε ποτέ αμφιβολίες σχετικώς, αντιθέτως μάλιστα αναγνώρισε ότι δεν είχε εξετάσει το ζήτημα αυτό. Εν πάση περιπτώσει, εάν το Γενικό Δικαστήριο διατηρούσε αμφιβολίες για το ζήτημα αυτό, όφειλε να κάνει χρήση των εξουσιών του έρευνας.
- 154 Αφετέρου, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι πωλήσεις αυτές δεν μπορούσαν να εξαιρεθούν λόγω διπλού υπολογισμού, διότι η τρίτη αυτή επιχείρηση δεν συγκαταλεγόταν στους αποδέκτες της επίδικης αποφάσεως. Ωστόσο, τούτο δεν θα ασκούσε καμία επιρροή στο γεγονός ότι οι πωλήσεις των ίδιων μπανανών υπολογίστηκαν εις διπλούν για τους σκοπούς του υπολογισμού του προστίμου. Εξάλλου, από τη σκέψη 452 της επίδικης αποφάσεως δεν συνάγεται κανένα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει ότι η βούληση της Επιτροπής να αποφύγει τον υπολογισμό εις διπλούν περιοριζόταν στις πωλήσεις μπανανών από τη μία από τις επιχειρήσεις αποδέκτριες της επίδικης αποφάσεως προς μία άλλη αποδέκτρια της αποφάσεως αυτής.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 155 Όπως προκύπτει από την υπομνησθείσα στις σκέψεις 140 έως 149 της παρούσας αποφάσεως νομολογία, το ύψος του προστίμου που πρόκειται να επιβληθεί πρέπει να προσδιορίζεται σε σχέση με τον κύκλο εργασιών της εμπλεκόμενης επιχείρησης.
- 156 Πάντως, αφενός, δεν αμφισβητείται ότι η πώληση μπανανών από τη μία από τις θυγατρικές της Dole Food προς τρίτη επιχείρηση μη εμπλεκόμενη στη σύμπραξη προστίθεται στον κύκλο εργασιών της επιχείρησης και ότι, όταν μία άλλη θυγατρική της Dole Food τις αγοράζει εκ νέου από την επιχείρηση αυτή για να τις μεταπωλήσει στη συνέχεια σε εμπόρους λιανικής, η δεύτερη αυτή πώληση προστίθεται επίσης στον κύκλο εργασιών.
- 157 Αφετέρου, αντιθέτως προς όσα ισχυρίζονται οι εταιρίες Dole, από τη σκέψη 452 της επίδικης αποφάσεως προκύπτει με σαφήνεια ότι από τον διπλό υπολογισμό εξαιρέθηκαν μόνον οι πωλήσεις νωπών μπανανών προς άλλους αποδέκτες της αποφάσεως αυτής.
- 158 Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως ορθώς υποστήριξε η Επιτροπή και όπως εξέθεσε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 145 των προτάσεών της, από την επιχειρηματολογία των εταιριών Dole δεν καθίσταται πρόδηλη η πλάνη περί το δίκαιο που προσάπτεται στο Γενικό Δικαστήριο, ως εκ τούτου το δεύτερο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο.
- 159 Κατά συνέπεια, ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.
- 160 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ¹⁶¹ Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων. Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του ίδιου Κανονισμού, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, αυτού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή οι εταιρίες Dole ηττήθηκαν και η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη τους στα δικαστικά έξοδα, πρέπει αυτές να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι οι εταιρίες Dole άσκησαν από κοινού την αίτηση αναιρέσεως, φέρουν τα έξοδα αυτά αλληλεγγύως και εις ολόκληρον.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) **Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**
- 2) **Καταδικάζει τη Dole Food Company, Inc., και την Dole Fresh Fruit Europe, πρώην Dole Germany OHG, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, στα δικαστικά έξοδα.**

(υπογραφές)